

William S. Shepard

Egy Amerikai Diplomata Visszaemlékezései

Végzős hallgató voltam a Wesleyan Egyetemen, amikor kitört a magyar forradalom. Minket, diákokat teljesen letaglóztak a hírek és a professzoroknak, akik ismerték Magyarország helyzetét, rögtönzött szemináriumokat kellett tartaniuk, évekkkel azelőtt, mielőtt a “teach-in” (*tiltakozásul rendezett megszakítatlan előadássorozat – a Szerk.*) az amerikai felsőoktatás elfogadott tiltakozási eszközévé vált. Bár a többiekkel egyetemben tehetetlennek éreztem magam, hogy közvetlenül segítek, mivel felhőborított az események fordulata, az egyetemen magyar segélymozgalmat szerveztem és a pénzt elküldtem egy bécsi menekült szervezetnek. Ezenkívül teljes ösztöndíjat, szállást és ellátást kapott két magyar menekült diák is.

És ezzel kezdetét vette az életem át tartó csodálat Magyarország, a magyar nép és történelem iránt. Egy nyelvkurzust követően a Külügyi Szolgálatól Budapestre helyeztek, ahol először mint konzul, 1970-től 1973-ig mint politikai tanácsos, 1973-tól 1975-ig pedig mint a magyar ügyekért felelős tisztviselő dolgoztam. Izgalmas volt ekkor Budapesten élni. Mindszenty bíboros még mindig a nagykövetségen tartózkodott és én gyakran beszéltem vele, elkísérve őt késő délutáni sétáin a nagykövetség belső udvarán. Később az én kiváltságom volt tanúvallomást tenni a boldoggá avatási eljárásában. A bíborossal való séták során sokat tanultam a magyar történelemről és a nemzeti karakterről. A bíborossal kapcsolatos élményeimet közzétettem a *Diplomatic Tales (Diplomata mesék)* című visszaemlékezésemben.

Természetesen ebben az időszakban a magyar forradalmat hivatalosan még ellenforradalomnak minősítették, és a hősi cselekedetek pontos feltárása lehetetlen volt. Ez csak később történt, amikor visszatértem Magyarországra, és befejeztem a *Murder on the Danube (Gyilkosság a Dunán)* című könyvemhez szükséges kutatásokat, amely a forradalom színpalái mögött játszódik, napról napra követve az eseményeket. Az a kiváltság ért, hogy az '56-os Intézetben találkozhattam a kor szakértőivel és szemináriumot tarthattam ott. Sok évvel később, ugyanilyen kiváltságosnak éreztem magam, amikor ünnepi beszédet mondhattam a magyar forradalom alkalmából a washingtoni magyar nagykövetség fogadásán.

Kutatásaim során feltártam néhány kevésbé ismert tényt 1956-ról. Egy, az akkori amerikai követségen dolgozó hivatalnoktól megtudtam, hogy a követség soha nem kért engedélyt Washingtonból, hogy a bíborosnak menekültjogot adhasson. Ehelyett, a távirat, amely engedélyezte a menekült státuszt, teljesen váratlanul érkezett Washingtonból. Monsignore Turcsányi (a bíboros titkára) szerint azon a reggelen, amikor a biztonság megromlott, a bíboros mindössze annyit kérdezett, hogy merre található egy “nyugati követség”. Tehát nem kimondottan az amerikai követség után érdeklődött. Monsignore Turcsányi tudta, hogy az amerikai követség a Szabadság tér közelében van, és mindkettőjüket arrafelé vezette.

Ugyancsak találtam néhány kevésbé ismert háttérinformációt a Parlament előtti Kossuth téren 1956. október 25-én történt vérengzésről, amely a térrel szemközti Földművelésügyi Minisztérium tetejéről érkező lövésekkel kezdődött. Pont azelőtt a Széchenyi rakpart mellett volt egy robbanás. Egy amerikai szemtanú állítása szerint (az épületben amerikai diplomatalakások voltak), az épület tetejéről ágyú-töltetet dobtak le az orosz tankokra. Ez a robbanás indította el azon események sorát, melyek a Kossuth téri vérengzéshez vezettek.

Senki sem tudja, ki dobta le azt a töltetet. Bárki lehetett, mivel “akkoriban mindenki meg akart szabadulni az oroszoktól”. Egy amerikai tengerész, G.J. Bolick megpróbált a háztetőre feljutni, de az felülről el volt reteszelve. Így hát soha nem fogjuk megtudni, hogy ki is dobta le a bombát, de lehetségesnek tűnik, hogy a válaszként leadott kezdőlövés a rakpart felé irányult – viszont elindította az féktelen lövöldözést a Kossuth téren összegyűlt tömegre. Sosem tudhatjuk meg biztosan. Ezért utal a könyvem “ágyútűzre, vagy tompa robbanásra” a Kossuth téri lövöldözés megkezdése előtt.

Az 1956-os magyar forradalom nemcsak a hidegháború meghatározó eseménye volt – habár ez volt az akkori értelmezése –, hanem korszakos jelentőségű. 1956 előtt, tőkét kovácsolva a Hitler elleni harcban vállalt szövetséges szerepéből, a szovjet-orosz birodalom jogot formálhatott némi erkölcsi legitimitásra. A forradalom után az effajta igények nevetségessé váltak. Remélem, hogy a szabadságot értékelő új generációk sokáig fognak emlékezni arra a bátor kiállásra, amit az átlagos magyar polgárok tanúsítottak azokban a viharos időkben. Feleségemmel az 50. évfordulóra Budapestre utazunk, és örömmel várjuk, hogy 2006. október 23-án azon az útvonalon sétáljunk, ahol a harcok elkezdődtek.

William S. Shepard

Nyugdíjas diplomata, 1990-ben marylandi republikánus kormányzójelölt. Diplomata pályafutása során szolgált Szingapúrban, Saigonban, Athénban, Budapesten (mint konzul és politikai tanácsos), majd Bordeauxban. Főkonzulként ment nyugdíjba. Fulbright ösztöndíjas és a Harvardi Egyetemen szerzett jogi diplomát. Feleségével a Maryland állambeli Oxfordban él. Regénye, a magyar forradalom alatt játszódó Murder On The Danube (Gyilkosság a Dunán), és Diplomatic tales (Diplomata mesék) című emlékiratai személyes visszaemlékezéssel Mindszenty bíborosra, beszerezhetőek a www.amazon.com honlapon.